

بررسی رابطه بین ویژگیهای شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان کارشناسی دانشگاه علامه طباطبایی

اسماعیل سعدی پور (بیابانگرد)^۱، هادی جعفری نژاد^{۲*}، مهرداد حاجی حسنی^۳

(۱) عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی تهران

(۲) دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی علامه طباطبایی تهران

(۳) دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره خانواده علامه طباطبایی تهران

*نویسنده مسوول: hadinikandish@gmail.com

تاریخ دریافت مقاله ۹۳/۱/۱۸ تاریخ آغاز بررسی مقاله ۹۳/۲/۲۸ تاریخ پذیرش مقاله ۹۳/۴/۱۷

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی دانشجویان کارشناسی دانشگاه علامه طباطبایی انجام شد. روش: روش تحقیق حاضر توصیفی - پیمایشی و از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه ی دانشجویان کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بود. که با روش نمونه گیری خوشه ای تعداد ۱۱۰ نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده در این پژوهش پرسشنامه پنج عاملی شخصیت نئو (NEO)، پرسشنامه روش ها و مهارت های مطالعه و برای متغیر پیشرفت تحصیلی، از معدل کل دانشجویان استفاده شد. نتایج: نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که پیشرفت تحصیلی با ویژگی شخصیتی روان رنجوری و روش مطالعه سطحی همبستگی منفی، و با برونگرایی، سازگاری، وظیفه شناسی و روش مطالعه عمقی همبستگی مثبت، و با ویژگی شخصیتی گشودگی عدم رابطه وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون چند متغیره حاکی از آن بود که روش مطالعه عمقی و سطحی و ویژگی های شخصیتی وظیفه شناسی، روان رنجوری و برون گرایی پیش بینی کننده های پیشرفت تحصیلی می باشند دانشجویانی که دارای تیپ شخصیتی برونگرایی، سازگاری و وظیفه شناسی می باشند و از روش مطالعه عمقی استفاده می کردند پیشرفت تحصیلی بیشتری داشتند.

کلید واژگان: ویژگی های شخصیتی، روش های مطالعه، پیشرفت تحصیلی

مقدمه

و برخورد متناسب با ویژگی های خاص آنها از وظایف مهم معلم است. نتایج پژوهش های انجام شده براین حقیقت تاکید کرده اند که توجه به تفاوت های فردی یادگیرندگان از سوی معلمان در بهبود کیفیت یادگیری و افزایش سطح پیشرفت تحصیلی آنان بسیار تاثیرگذار است (سیف، ۱۳۸۸).

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان یکی از شاخص های مهم در ارزشیابی آموزش است و بیانگر میزان دستیابی به استانداردها و اهداف آموزشی است. ربر^۱ (۱۹۸۵) و لادین^۲ (۱۹۶۷) پیشرفت تحصیلی را این گونه تعریف کرده اند:

یکی از واقعیت های مهم جهان هستی وجود تنوع در میان پدیده های عالم است. نه تنها گونه های مختلف جانداران و گیاهان با هم فرق دارند، بلکه اعضای هر گونه نیز با یکدیگر متفاوت اند. انسان ها نیز مشمول همین قاعده اند. دانش آموزان از لحاظ توانایی های ذهنی، روش های آموختن، سبک و سرعت یادگیری، آمادگی، هوش و استعداد، شخصیت، علاقه و انگیزش نسبت به کسب دانش و انجام فعالیت های تحصیلی با هم تفاوت دارند. بنابراین، در نظر گرفتن تفاوت های فردی دانش آموزان در آموزش

جمله این عوامل مرتبط با پیشرفت تحصیلی می توان به ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه اشاره کرد (استرنبرگ^۱، ۱۹۹۹، به نقل از کدیور، شکری، فرزاد، و سنگری، ۱۳۸۵).

شخصیت را شاید بتوان اساسی ترین موضوع علم روانشناسی دانست زیرا محور اساسی بحث در زمینه هایی مانند یادگیری، انگیزه، ادراک، تفکر، عواطف و احساسات، هوش و مواردی از این قبیل است. به عبارتی، موارد فوق الذکر اجزای تشکیل دهنده شخصیت به حساب می آیند (کریمی، ۱۳۸۹).

از بین نظریه های مهم شخصیت می توان به الگوی پنج عاملی کاستا و مک کری^۲ (۱۹۹۲) اشاره کرد. این پنج عامل عبارتند از: روان رنجوری^۳، برون گرایی^۴، باز بودن به تجربه^۵، توافق^۶ و وجدانی بودن^۷ که هر یک از این عوامل در بروز رفتارهای خاص دارای اهمیت می باشند.

شکری، کدیور، فرزاد، سنگری (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «صفات شخصیتی، رویکرد یادگیری و پیشرفت تحصیلی» نشان دادند که بین مولفه های شخصیت پذیرش، وظیفه شناسی و سازگاری و رویکرد یادگیری عمیق اثر مثبت و معنا دار وجود دارد. به علاوه پذیرش و وظیفه شناسی اثر منفی و روان رنجوری و برون گرایی اثر مثبت و معنا دار بر رویکرد یادگیری سطحی نشان دادند. اثر غیر مستقیم پذیرش، وظیفه شناسی و سازگاری از طریق رویکرد عمیق بر پیشرفت تحصیلی، مثبت، و اثر غیر مستقیم پذیرش، وظیفه شناسی از طریق روش مطالعه ی سطحی و پیشرفت تحصیلی، منفی بدست آوردند.

ایزدی و محمدزاده (۱۳۸۷) در یک تحقیقی به بررسی رابطه ی سبک های یادگیری، ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان سال اول دبیرستان های بندپی شرقی شهرستان بابل پرداختند. نتایج نشان داد که بین

«واژه پیشرفت تحصیلی به جلوه ای از جایگاه تحصیلی دانش آموز اشاره دارد، این جلوه ممکن است بیانگر نمره ای برای یک دوره یا میانگین نمرات در دوره ای مربوط به یک موضوع یا میانگین نمرات دوره های مختلف باشد» (به نقل از رئیس سعدی، ۱۳۸۶).

برای پیشرفت تحصیلی ملاک های گوناگونی را می توان در نظر گرفت که مشهورترین آن، میانگین نمرات کلاسی می باشد. رادینگ (۲۰۰۱، به نقل از رئیس سعدی، ۱۳۸۶) معتقد است پیشرفت تحصیلی عبارتست از آن مقدار از یادگیری که معمولا در آزمون ها و امتحانات و هم چنین در بحث های کلاسی و کارگروهی آشکار می شوند. همه این موارد اشاره به افرادی دارند که برای دستیابی به موفقیت انگیزه دارند، تکالیفی که انتخاب می کنند دارای سطح دشواری متوسط است، دارای اعتماد به نفس هستند، با پشتکار و پی گیرند، شکست را نتیجه فقدان تلاش تلقی می کنند، اهداف طولانی مدت دارند، با اشتیاق و بلندپروازند و از آن چه که انجام می دهند احساس غرور می کنند.

هرچند که یکی از مهمترین پیش بینی کننده های موفقیت دانش آموزان در مدرسه سطح توانایی آنها می- باشد ولی با این وجود، توانایی نمی تواند عملکرد تحصیلی را به طور کامل پیش بینی کند. به عبارت دیگر، بر مبنای تفاوت در توانایی دانش آموزان، نمی توان به این سوال پاسخ داد که چرا بعضی از دانش آموزان در مدرسه نمره ی الف می گیرند در حالی که دانش آموزان دیگر با همان توانایی در امتحانات رد می شوند؟ بر این اساس، با آگاهی از این که تفاوت در توانایی فقط می تواند بخشی از تفاوت در عملکرد تحصیلی را تبیین کند، تعداد زیادی از محققان نقش با اهمیت و پیش بینی کننده ی متغیر های نامرتبط با توانایی یا عوامل غیر تحصیلی را بر پیشرفت تحصیلی سرلوحه ی فعالیت های پژوهشی خود قرار داده اند از

5. openness
6. agreeableness
7. conscientiousness

1. Sternberg
2. Costa & mc care
3. neuroticism
4. extraversion

باشد. اگر برخورد دانش آموز با مطالب یادگیری به گونه ای باشد که بخواهد معنی مطالب را یاد بگیرد و بتواند مطالب جدید را به مطالبی که قبلا یاد گرفته پیوند دهد، روش مطالعه او عمقی است. در مقابل، اگر دانش آموز تنها به دنبال حفظ کردن مطالب باشد روش مطالعه او سطحی است (سیف، ۱۳۸۸).

در مطالعه ای که با عنوان ارتباط میان شخصیت، رویکردهای یادگیری و عملکرد تحصیلی توسط داف (۲۰۰۵) انجام گرفت. در خصوص رابطه بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی در قالب مدل ساختاری این نتیجه حاصل شد که بین متغیر روش مطالعه عمقی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری وجود ندارد.

در تحقیقی دیگر، تحت عنوان روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان فیلیپین که توسط برناردو^۵ (۲۰۰۴) انجام شد. این نتیجه حاصل شد که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد.

در پژوهشی که در میان دانشجویان سال اول آموزش از راه دور توسط بارتن و نلسون^۷ (۲۰۰۷) صورت گرفت این نتایج حاصل شد که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی ارتباط مثبت وجود دارد.

تحقیقات انجام گرفته در زمینه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی نشان می دهد که بین ویژگیهای شخصیت، روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد. اما از آنجا که در ایران پژوهشهای محدودی برای بررسی رابطه معنادار بین ویژگیهای شخصیت، روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی انجام پذیرفته، محققان در این تحقیق برآنند که رابطه بین این متغیرها با پیشرفت تحصیلی را مورد پژوهش قرار دهند.

سبک های یادگیری و ویژگی های شخصیتی دانش آموزان با عملکرد آنها رابطه معنا دار وجود دارد.

نتیجه ی تحقیق لایدرا^۱، پولمن و الیک^۲ (۲۰۰۸) نشان دهنده ی رابطه ی منفی روان رنجوری با پیشرفت تحصیلی است. افزون بر این، مولفه های روان رنجوری با متغیر اضطراب امتحان رابطه ی مثبت معنی دار دارد (زیدنر و متیوز^۳، ۲۰۰۰، نقل از پرموزیک و فورنهام، ۲۰۰۴).

آیزنگ^۴ ۱۹۸۵ اشاره کرد که سن یک متغیر تعدیل کننده برجسته ای در ارتباط میان برون گرایی و پیشرفت تحصیلی محسوب می شود. به طور کلی درون گرایان ممکن است نسبت به برون گرایان بر حسب تمرکز بیشترشان و عادات منظم برای مطالعه برتری داشته باشند (سانچز^۴، ۲۰۰۱، به نقل از فارنهام، ۲۰۰۶).

در این زمینه، کنراد^۵ (۲۰۰۷) و فارسیدس و وودفیلد^۶ (۲۰۰۸) بیان می کنند که مولفه ی گشودگی (باز بودن نسبت به تجربه) با موفقیت و پیشرفت تحصیلی رابطه ی مثبت دارد. همچنین، نتیجه ی پژوهش لایدرا، پالمن و الیک (۲۰۰۸) بیانگر رابطه ی مثبت مولفه ی سازگاری با پیشرفت تحصیلی است.

در پژوهشی در میان دانشجویان سال اول آموزش از راه دور توسط بارتن و نلسون^۷ (۲۰۰۷) در مورد ارتباط میان صفات شخصیتی با پیشرفت تحصیلی، در خصوص صفت شخصیتی وظیفه شناسی با پیشرفت تحصیلی این نتیجه حاصل شد که ارتباط معناداری با پیشرفت تحصیلی دارد و به طور کلی در این پژوهش کلیه صفات شخصیتی توانستند پیشرفت تحصیلی را پیش بینی نمایند.

از جمله عوامل دیگر که به نظر می رسد در پیشرفت تحصیلی دارای نقش مهمی می باشد، می توان به روش های مطالعه اشاره کرد. روش های مطالعه به چگونگی برخورد یادگیرندگان با مطالبی که می خواهند یاد بگیرند اشاره می کند، که شامل روش مطالعه عمقی و سطحی می

5. Conrad
6. Farsides & Woodfield
7. Burton & Nelson
8. Allen & Bernado

1. Laidra
2. Pullman & Allik
3. Zeidner & Matthews
4. Sanches

فرضیه های تحقیق

۱. بین پنج عامل شخصیت با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.
۲. بین دو روش مطالعه عمقی و سطحی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد.
۳. پیشرفت تحصیلی با ترکیب خطی متغیرهای پنج عامل شخصیتی و روش های مطالعه قابل پیش بینی است.

روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان کارشناسی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی بودند که در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ به تحصیل اشتغال داشته اند با توجه به اینکه دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی از هفت رشته تحصیلی کارشناسی تشکیل شده بود با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای ابتدا چهار رشته تحصیلی انتخاب شد، سپس از بین چهار رشته تحصیلی، چهار کلاس انتخاب شد و تعداد دانشجویان این چهار کلاس که ۱۱۰ نفر بود، نمونه ی مورد نظر ما را تشکیل داد. در این تحقیق برای اندازه گیری متغیرهای مورد نظر از پرسشنامه پنج عاملی شخصیتی نئو و پرسشنامه روش ها و مهارت های مطالعه برای دانشجویان^۱ و از معدل کل دانشجویان برای پیشرفت تحصیلی آنها استفاده شد.

پرسشنامه پنج عاملی شخصیتی نئو

این پرسشنامه فرم کوتاه شده پرسشنامه شخصیتی نئو که کاستا و مک کری در سال ۱۹۸۵ تهیه کرده بودند، توسط کیامهر (۱۳۸۱) هنجار شده است. این پرسشنامه ۶۰ سوالی است و برای ارزیابی پنج عامل شخصیت (روان رنجوری، برون گرایی، گشودگی، سازگاری، وظیفه شناسی) بکار می رود. در این فرم برای هر مولفه ۱۲ سوال دارد و هر سوال

بر حسب پاسخی که دریافت می کند از صفر تا چهار نمره گذاری می شود. آزمودنی بایستی برای هر سوال یکی از جواب های کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم را انتخاب کند. در ضریب پایایی همسانی درونی برای هر یک از عوامل پنج گانه از شاخص آلفای کرونباخ استفاده شده و نتایج زیر به دست آمده است: روان رنجوری ۰/۷۹، برون گرایی ۰/۷۶، گشودگی ۰/۵۴، سازگاری ۰/۶۱، و وظیفه شناسی ۰/۷۸ محاسبه شده است. روایی این آزمون هم در ارتباط با آزمون های مختلف شخصیت سنجیده شده است که از جمله همبستگی با آزمون ۱۶ عاملی کتل برابر با ۰/۸۶ و با مقیاس CPI^۲ برابر ۰/۶۲ می باشد (گلدبرگ، ۱۹۹۹).

پرسشنامه روش های مطالعه

برای جمع آوری این اطلاعات از پرسشنامه ی روش ها و مهارت های مطالعه برای دانشجویان استفاده شده است این پرسشنامه که توسط انتویستیل و تیت^۳ (۱۹۹۷) ساخته شده است. این پرسشنامه توسط فتح آبادی و سیف از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شده و برای رفع ابهام های احتمالی بر روی تعداد ۵۰ نفر از دانشجویان در دو کلاس درس به صورت آزمایشی اجرا شد. نسخه نهایی آن در تحقیق حاضر مورد استفاده قرار گرفت. ضریب آلفای محاسبه شده برای کل سوالات پرسشنامه ۰/۷۸ و برای سوالات روش عمقی و سطحی ۰/۸۶ و ۰/۸۴ بود.

2 . California personality inventory
3 . Entwistle &Tait

1 . Approaches and study skills Inventory for students

یافته های تحقیق

الف) یافته های توصیفی

جدول ۱. فراوانی شرکت کنندگان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
دختر	۸۲	۷۴/۵
پسر	۲۸	۲۵/۵

جدول ۲. شاخص های توصیفی برای متغیر ویژگی های شخصیتی

شاخص آماری	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	ویژگی های شخصیت
۳۷/۶۹	۳/۶۹	۰/۳۷۸		برون گرایی
۳۶/۴۳	۴/۱۵	۰/۳۹۶		وظیفه شناسی
۳۷/۴۹	۴/۶۳	۰/۴۴۲		روان رنجوری
۴۰/۲۶	۶/۴۸	۰/۶۱۸		گشودگی
۳۷/۳۸	۵/۹۵	۰/۵۶۷		سازگاری

جدول ۳. شاخص های توصیفی برای متغیر روشهای مطالعه

شاخص آماری	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین	روش مطالعه
۴۵/۵۷	۱۳/۹۷	۱/۳۳		سطحی
۵۷/۸۴	۱۰/۸۷	۱/۰۳		عمقی

جدول ۴. نتایج آزمون پیرسون برای بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

شاخص آماری	پیشرفت تحصیلی	سطحی	عمقی	برون گرایی	وظیفه شناسی	روان رنجوری	گشودگی	سازگاری
متغیر	پیشرفت تحصیلی ۱							
سطحی	۰/۶۴***	۱						
عمقی	۰/۴۵***	۰/۳۶***	۱					
برون گرایی	۰/۲۳*	۰/۲۹	۰/۱۰۱	۱				
وظیفه شناسی	۰/۳۷***	-۰/۲۲*	۰/۳۶***	۰/۱۸۴	۱			
روان رنجوری	-۰/۲۰۳*	۰/۲*	-۰/۲۸	۰/۰۹۲	۰/۳۲۶***	۱		
گشودگی	۰/۱۸۴	-۰/۰۱۸	۰/۲۶***	۰/۱۹۲*	۰/۲۶۷***	۰/۰۶۹	۱	
سازگاری	۰/۴۰***	-۰/۳۷***	۰/۴۵***	۰/۱۴۹	۰/۴۶***	۰/۱۳۳	۰/۲۹***	۱

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	β	مقدار ثابت	R^2	T	سطح معناداری
پیشرفت تحصیلی	روش سطحی	-۰/۰۵۲			-۶/۵۸	۰/۰۰۰۱
	وظیفه شناسی	۰/۰۶۱			۳/۱۱	۰/۰۰۰۲
	روان رنجوری	-۰/۰۶۲	۱۵/۶۵	۰/۰۵۴	-۲/۶۲	۰/۰۱
	برون گرایی	۰/۰۵۵			۲/۱۵	۰/۰۳۴
	روش عمقی	۰/۰۲۲			۲/۱	۰/۰۳۸

جدول ۶. تحلیل واریانس حاصل از رابطه ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۱۳۰/۷۴	۵	۲۶/۱۴	۲۴/۳۹	۰/۰۰۰۱
باقی مانده	۱۱۱/۴۹	۱۰۴	۱/۰۷		
کل	۲۴۲/۲۳	۱۰۹			

همبستگی، ($r=۰/۲۳$)، ($r=۰/۳۷$)، ($r=۰/۴۰$)، ($r=۰/۴۵$) همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد و بین ویژگی شخصیتی روان رنجوری و روش مطالعه سطحی با پیشرفت تحصیلی به ترتیب با ضریب همبستگی، ($r=-۰/۲۰۳$)، ($r=-۰/۶۴$) همبستگی منفی معنادار را نشان می دهد.

با توجه به اطلاعات جدول ۵. دو روش مطالعه عمقی و سطحی و ویژگی های شخصیتی وظیفه شناسی، روان رنجوری و برون گرایی پیش بینی کننده پیشرفت تحصیلی می باشند. و دو مولفه گشودگی و سازگاری نقشی در پیش بینی پیشرفت تحصیلی ایفا نمی کنند. نتایج تحلیل رگرسیون با روش گام به گام نشان می دهد که مجذور R برای ترکیب متغیرهای ویژگی های شخصیتی با روش های مطالعه برابر ۰/۵۴ می باشد، یعنی این مؤلفه ها ۰/۵۴ واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی را تبیین می کنند. ضریب استاندارد (β) معرف میزان تاثیر هر متغیر بر متغیر ملاک می باشد.

برای بررسی معناداری آزمون رگرسیون از آزمون تحلیل واریانس استفاده گردید. با توجه به مقدار f بدست آمده (۲۴/۳۹) و سطح معناداری گزارش شده می توان نتیجه گرفت که رگرسیون صورت گرفته معنادار است. بنابراین فرضیه سوم تحقیق تایید می شود.

با توجه به اطلاعات جدول ۱-۴ نمونه پژوهش را ۷۴/۵ درصد دختر و ۲۵/۵ درصد پسر تشکیل داده است.

جدول ۲. شاخص های توصیفی شامل میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد میانگین برای متغیر ویژگی های شخصیتی را نشان می دهد. همانگونه که این جدول نشان می دهد ویژگی شخصیتی گشودگی با میانگین (۴۰/۲۶) بیشترین و ویژگی شخصیتی وظیفه شناسی با میانگین (۳۶/۴۳) کمترین را شامل می باشند.

همان طور که جدول ۳ نشان می دهد، میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد، روش مطالعه سطحی به ترتیب، (۴۵/۵۷)، (۱۳/۹۷)، (۱/۳۳) و میانگین، انحراف استاندارد و خطای استاندارد، روش مطالعه عمقی به ترتیب، (۵۷/۸۴)، (۱۰/۸۷)، (۱/۰۳) می باشد. که با توجه به این جدول میانگین روش مطالعه عمقی بیشتر از روش مطالعه سطحی می باشد.

ب: یافته های مربوط به فرضیه های پژوهش

جهت تحلیل داده ها از همبستگی پیرسون استفاده شده است.

همانگونه که جدول ۴ نشان می دهد میان ویژگی های شخصیتی برون گرایی، وظیفه شناسی و سازگاری و روش مطالعه عمقی با پیشرفت تحصیلی به ترتیب با ضریب

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف شناخت رابطه ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه با پیشرفت تحصیلی و همچنین پیش بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق این متغیر ها انجام شد. بر اساس یافته های به دست آمده بین ویژگی شخصیتی برون گرایی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد این یافته با نتایج پژوهش های رفتی و ضغیمی بهرام (۱۳۸۴)، پرموزیک و فارنهام، دیسو و هاون^۲ (۲۰۰۶)، همخوانی دارد. با تحقیقات، سانچز (۲۰۰۱)؛ آنتونی، ۱۹۹۷ به نقل از فارنهام، (۲۰۰۴)، کاستا و مک کری (۲۰۰۷)، ملیسا و سمپو^۳، پانونن^۴ (۲۰۰۸) با یافته های این پژوهش همسویی ندارند.

در تبیین یافته فوق می توان گفت که برونگراها افراد اجتماعی هستند آنها علاوه بر دوستدار دیگران بودن و ترجیح اجتماعات و مهمانی ها، در عمل قاطع و فعال می باشند. این افراد هیجان و تحرک را دوست دارند و امیدوار به موفقیت در آینده هستند. همچنین این افراد در کارهای گروهی عملکرد بهتری دارند و از آنها لذت می برند. افراد برونگرا در امتحان های شفاهی نمره های بالایی کسب می کنند و به هنگام قرار گرفتن در برابر دیگران (هنگام سخنرانی) عملکرد مناسب دارند و به ایفای نقش می پردازند. از آنجایی که افراد با سطوح بالای برون گرایی پر انرژی، پرحرف، علاقه مند به کارهای گروهی، اجتماعی، توانایی اظهار کنندگی هستند. بسیاری از این ویژگی ها می تواند نقش مثبتی در جهت پیشرفت تحصیلی ایفا کند. افرادی که به صورت گروهی به انجام کار های خود می پردازند می توانند از توانایی های دیگر به شکل مناسب سود جویند و از این طریق مشکلات خود را برطرف کنند. توانایی اظهار کنندگی بالا نیز منجر به موفقیت این افراد در آزمون های شفاهی و فعالیت های مانند ارائه گزارش در

کلاس می شود این ویژگی ها می تواند به موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان منجر شود. همچنین نتایج نشان داد که نتایج بین ویژگی وظیفه شناسی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش های کامرو^۵، پرموزیک، فارنهام به نقل از ژانگ^۶ (۲۰۰۶)، بارتون و نلسون^۷ (۲۰۰۷)، پرموزیک و فارنهام (۲۰۰۴)، واگرن و فاندرا^۸ (۲۰۰۸)، کاستا و مک کری (۲۰۰۷)، پتسکا^۹ (۲۰۰۷) همسو بوده است. در تبیین این رابطه می توان گفت که (۱) این افراد وقت زیادی صرف انجام تکالیف خود می کنند (۲) اطلاعات بیشتری در مورد شغل آینده خود کسب می کنند (۳) هدف هایی را برای خود تعیین می کنند و در جهت رسیدن به آنها پافشاری و تلاش زیادی از خود نشان می دهند. (۴) در هر زمینه ای، همواره بیش از آنچه نیاز است تلاش می کنند (پتسکا، ۲۰۰۷).

همچنین به نظر می رسد که وظیفه شناسی با برخی از ویژگی های مرتبط با عملکرد نظیر تلاش به منظور پیشرفت، وظیفه شناسی، نظم و مسئولیت پذیری رابطه دارد. وظیفه شناسی به واسطه رابطه ای که با انگیزش دارد یکی از پیش بینی کننده های عملکرد محسوب می گردد، به ویژه زمانی که تعیین کننده های درونی انگیزش مورد توجه قرار می گیرند بنابراین، منظم بودن، سختکوشی، پشتکار، پیشرفت مداری و دقت می تواند عملکرد فرد در حوزه های مختلف از جمله موقعیت های تحصیلی را به طور مثبت پیش بینی کند.

در ضمن نتایج نتایج نشان داد که بین ویژگی شخصیتی روان رنجوری و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش های پرموزیک، فارنهام، دیسو، و هاون (۲۰۰۶)، داف^{۱۰} (۲۰۰۴)، کاستا و مک کری (۲۰۰۷)، لایدر، پولمن و الیک (۲۰۰۸) همسو می باشد. در تبیین این یافته می توان گفت که داشتن احساسات منفی همچون

6 .Zhang
7 .Burton & Nelson
8 . Wagerman & Funder
9 .Petska
10 .Duff

1 . Premuzic & Furnham I
2 . Dissou & Heaven
3 .Mellissa & .Sampo
4 . Pannonen
5 . Camro

تعامل پرداخته و عملکرد بهتری داشته باشند (کاستا و مک کری، ۲۰۰۲).

افراد ناسازگار بیش از آنکه همکاری کنند ستیزه جو، خودمیان بین، شکاک و رقابت جو هستند در حالی که افراد دارای سطوح بالای سازگاری نه تنها فاقد ویژگی های ذکر شده هستند بلکه همواره تمایل دارند که به دیگران کمک کنند و باور دارند که دیگران نیز متقابلاً به آنها نیز کمک خواهند کرد. این ویژگی همانند افراد برون گرا منجر به علاقه مندی به انجام کارهای گروهی می شود و همین امر می تواند پیشرفت تحصیلی آنها را در پی داشته باشد. مولفه سازگاری در برقراری و حفظ رابطه مناسب و سودمند با همکلاسی ها و معلم نقش موثری دارد. همچنین افراد سازگار داری غیبت کمتر و رفتارهای مثبت بیشتری در کلاس درس هستند (گروسی، ۱۳۸۴) همچنین عنوان می کند که افراد دارای سطوح بالای سازگاری افزون بر عملکرد مناسب در فعالیت های گروهی، در زمینه تفکر منطقی و تمرکز بالا به هنگام کار کردن نیز عملکرد بالایی از خود نشان می دهند. نظر محقق بر این است که موارد ذکر شده می تواند تبیینی در جهت ارتباط مثبت و معنا دار ویژگی شخصیتی با پیشرفت تحصیلی باشد.

همچنین، نتایج حاکی از آن است که بین روش مطالعه عمقی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. بنابراین فرض محقق تایید شد. بیگز (۱۹۹۲) روش مطالعه را شامل تعدادی راهبرد مطالعه به علاوه انگیزه های مرتبط با مطالعه می داند. براساس نظر بیگز (۱۹۹۲) می توان نتیجه به دست آمده را به این صورت تبیین کرد که دانشجویان به زعم خویش هنگام مطالعه از راهبردهای عمقی مانند جستجوی درک و فهم، داوری نقادانه و غیره بیشتر استفاده می کنند و کم تر از راهبردهای سطحی مانند حفظ کردن طوطی وار و مطالعه بدون هدف بهره می گیرند. انگیزه آن ها از مطالعه هم بیش تر ناشی از علاقمندی به مطالب مورد مطالعه است تا ترس شکست تحصیلی. در تبیین این فرضیه می توان به موارد زیر اشاره کرد:

ترس، غم، برانگیختگی، خشم، احساس گناه و کلافگی به طور دائم و فراگیر، مبنای مقیاس روان رنجوری (N) را تشکیل می دهند. در هر صورت روان رنجوری در برگیرنده عناصری بیش از آسیب پذیری به ناخوش احوالی روانشناختی می باشد از آنجا که احتمال دارد هیجان های مخرب بتوانند در سازگاری فرد و محیط تاثیر داشته باشند هر فردی که دارای نمره های بالایی در مقیاس روان رنجوری باشند احتمال بیشتری وجود دارد که افکار غیر منطقی و قدرت تکانه ها کمتر بوده و همچنین دارای درجات انطباق ضعیف تری با دیگران و شرایط استرس زا باشد. افرادی که دارای نمره های پایینی در شاخص روان رنجوری هستند افرادی هستند که از نظر عاطفی با ثبات اند این افراد معمولاً آرام و دارای خلقی یکنواخت و راحت بوده و به آسانی می توانند بدون آشفتگی و مشکل رفتاری با موقعیت های بفرنج و استرس زا مواجه شوند (کاستا و مک کری، ۲۰۰۷).

روان رنجوری مولفه ای از شخصیت است که در یک سوی آن ثبات و اضطراب پایین و در سوی دیگر ثبات و اضطراب بالا قرار دارد. بنابراین روشن است که افراد با سطوح بالای روان-رنجوری و واجد اضطراب و برانگیختگی نمی توانند عملکرد تحصیلی مناسبی داشته باشند (لایدر، پولمن و الیک، ۲۰۰۸). بر اساس یافته های به دست آمده بین ویژگی شخصیتی سازگاری و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت وجود دارد. فرد سازگار اساساً نوع دوست است، با دیگران احساس همدردی می کند و مشتاق کمک به آنان است. همچنین معتقد است که دیگران نیز با او همین رابطه را دارند. در مقابل شخص ناسازگار (ناموافق) خود محور و مظنون به قصد و نیت دیگران است و بیشتر اهل رقابت است تا همکاری و معتقدند که شاخص سازگاری همانند برون گرایی بر گرایش های ارتباط بین فردی و همکاری تاکید دارد که این ویژگی سازگاری باعث می شود که افراد سازگار در زمینه تحصیل به صورت گروهی با یکدیگر به

دانشجویانی که روش عمقی دارند به راحتی به حفظ کردن مطالب درس متقاعد نمی شوند و به جای آن بر درک مطالب تاکید دارند. آنها انگیزه درونی به یادگیری و حس کنجکاوی نسبت به مسائل دارند. آنها به هر چیزی با دید انتقادی نگاه می کنند. و برای ارتباط دادن مطالب جدید با چیزهایی که قبلاً یاد گرفته اند یا هر چیزی که تجربه کرده اند به بازگویی مطالب در ذهن خود می پردازند (فلدر و برنت^۱، ۲۰۰۷).

همچنین یافته ها نشان داد که بین روش مطالعه سطحی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی وجود دارد. بنابراین فرض محقق تایید شد. این یافته با نتایج پژوهش های شگری، کدیور، فرزاد، و سنگری (۱۳۸۵)، نعمتی (۱۳۸۶)، سیف و فتح آبادی (۱۳۸۸)، رامسدن و انتویستل^۲ (۲۰۰۲)، برناردو (۲۰۰۴)، بارتن و نلسون (۲۰۰۷) همسو می باشد. و با نتایج پژوهش داف و فرگوسن^۳ (۲۰۰۵)، همسو نمی باشد. در تبیین این فرضیه می توان به موارد زیر اشاره کرد: دانش آموزانی که با روش سطحی انطباق یافته اند مطالب را حفظ می کنند اما برای انطباق با بافت بزرگتر تلاش نمی کنند و برنامه هایی را بدون تلاش برای درک محدودیت ها دنبال می کنند. این دانش آموزان انگیزه بیرونی برای یادگیری دارند (من مطالب را یاد می گیرم به خاطر گذراندن درس، برای گرفتن مدرک، برای کسب شغل خوب) و پذیرش غیر قابل اعتراضی نسبت به هر چیزی دارند که در کتب می بینند یا در سخنرانی می شنوند و آنها را بدون چون و چرا می پذیرند (فلدر و برنت، ۲۰۰۷).

دانشجویانی که در مطالعه خود از راهبردهای عمقی استفاده می کنند و به مطالب مورد مطالعه علاقه دارند، در مقایسه با دانشجویانی که از رویکردهای سطحی مطالعه استفاده می کنند و مطالعه آن ها به خاطر ترس از شکست تحصیلی است، پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند.

در زمینه پیش بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه، آزمون آماری

رگرسیون نشان داد که از بین ویژگی های شخصیتی، وظیفه شناسی، برون گرایی و روان رنجوری و دو روش مطالعه عمقی و سطحی پیشرفت تحصیلی را پیش بینی می کنند. نتیجه بدست آمده در پژوهش حاضر مبنی بر امکان پیش بینی پیشرفت تحصیلی از طریق وظیفه شناسی، برون گرایی و روان رنجوری با نتایج پژوهش های پانونن، آشتون^۴ (۲۰۰۳)، دیست^۵ (۲۰۰۵)، کنراد (۲۰۰۷) همسو می باشد. در مقابل، این یافته ها با نتایج برخی از پژوهش ها مانند فارسیدس و وودفیلد^۶ (۲۰۰۸)، ملیسا و سمپو، پانونن (۲۰۰۸)، و بارتن و نلسون (۲۰۰۷) همخوانی ندارد. و همچنین دو روش مطالعه، سطحی و عمقی نیز توانستند پیشرفت تحصیلی را پیش بینی کنند که با نتایج پژوهش بارتن و نلسون (۲۰۰۷) که نشان داد روش سطحی پیشرفت تحصیلی را پیش بینی می کند همسو می باشد. و همچنین نشان داد که روش عمقی پیشرفت تحصیلی را پیش بینی نمی کند که با نتایج پژوهش حاضر همسو نمی باشد. به نظر می رسد عواملی مانند تفاوت در روش های تحقیق و مهمتر از همه تفاوت در جامعه آماری و ابزار سنجش پیشرفت تحصیلی از دلایل اصلی متفاوت بودن در نتایج مشاهده شده باشد. گرچه در مجموع پژوهش های انجام شده پیشرفت تحصیلی بالا را با روش عمقی و پیشرفت تحصیلی پایین یا ضعف تحصیلی را با روش سطحی مرتبط ساخته اند، اما این روابط را نمی توان به عنوان یک قاعده مسلم پذیرفت. زیرا اولاً برخی پژوهش ها چنین رابطه ای را تأیید نمی کنند. ثانیاً، چنان که برخی از متخصصان مانند انتویستل و رامسدن خاطر نشان می سازند، رابطه بین روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی در موقعیت های مختلف تغییر می کند. چنین به نظر می رسد که ویژگی های شخصیتی در تعیین روش های مطالعه افراد تأثیر مستقیم داشته باشد و روش های مطالعه نیز یادگیری فرد را تحت تاثیر خود قرار می دهد. رابطه میان پیشرفت تحصیلی و روش مطالعه می تواند تحت تاثیر ویژگی های شخصیتی

4. Ashton
5. Diseth
6. Farsides & Woodfield

1. Felder & Berent
2. Ramsdon & Entwistle
3. Ferguson

در دانشگاه، دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار / دانشگاه شاهد. ۱۵، ۳۳.

- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۸). روانشناسی پرورشی نوین. تهران: دوران
- شکری، امید، کدیور، پروین، فرزاد، ولی الله، سنگری، علی اکبر. (۱۳۸۵) نقش صفات شخصیت و رویکردهای یادگیری در پیشرفت تحصیلی دانشجویان، پژوهش های روانشناختی، ۹، ۳ و ۴.
- کریمی، یوسف. (۱۳۸۹). روانشناسی شخصیت. تهران. موسسه نشر ویرایش.

- کیامهر، جواد. (۱۳۸۱). هنجاریابی فرم کوتاه پرسشنامه پنج عاملی نئو و بررسی ساختار عاملی آن در بین دانشجویان علوم انسانی دانشگاههای تهران. دانشگاه علامه طباطبائی.

- گروسی فرشی، میر تقی. (۱۳۸۴). رویکرد های نوین در ارزیابی شخصیت. تبریز: دانیال.

- نعمتی، آیس. (۱۳۸۶). بررسی رابطه بین ظرفیت حافظه فعال، رویکردهای مطالعه و عملکرد تحصیلی در بین دانش آموزان. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.

- Bernardo, I. B. A. (2004). Approaches to learning and academic achievement of Filipino students. *The Journal of genetic psychology*, 161(1), 101 - 114.

- Biggs, J. (1992). What inventories of students' learning processes really measure? A Theoretical view and clarification. *British Journal of Education Psychology*, 63, 3 - 19.

- Burton, J, L; Nelson, J, L. (2007). The relationship between personality, approach to learning, and academic success in first - year psychology distance education students. *Journal of Research in Personality*, 40, 349 - 356.

- Conard, M. (2007). Aptitude is not enough: How personality and behavior predict academic performance. *Journal of Research in Personality*, 40, 339 - 346.

- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice : The NEO personality inventory psychological assessment , *journal of conculin and clinical psychology*. 1, 5 - 13.

- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (2007). Revised NEO personality inventory (NEI. PI - R) and NEO five - factor inventory (NEO - FFI) professional manual. Odess, P. I, Psychological Assessment Resources.

- Diseth, A. (2005). personality and approaches to learning as predictors of academic achievement. *European Journal of personality*, 11, 143 - 155 .

- Duff, A; Boyle, E; Dunleavy, K & Ferguson , H. (2005). The relationship between personality, approach to learning, and academic performance. *Personality and individual Differences*, 36, 1907 - 1930.

- Duff, A. (2004). The Revised Approaches to Studying Inventory (RASI) and its use in

فرد قرار گیرد. در نهایت پژوهش حاضر از یک طرف رابطه بین ویژگی های شخصیتی و پیشرفت تحصیلی و از طرف دیگر رابطه بین روش های مطالعه و پیشرفت تحصیلی حمایت به عمل می آورد.

از آنجا که ویژگی های شخصیتی نقش غیر قابل انکاری در ابعاد مختلف زندگی و به ویژه پیشرفت تحصیلی ایفا می کنند، انتظار می رود آموزش و پرورش، در کنار سنجش های گوناگونی که در مقاطع مختلف تحصیلی به عمل می آورد، بخشی را نیز به سنجش ابعاد روانی و شخصیت دانش آموزان اختصاص دهد تا از این طریق بتواند به دانش آموزان و خانواده های آنها در جهت پیشرفت تحصیلی یاری رساند. در این پژوهش، سنجش دیگر متغیرهای تاثیر گذار (هوش، سبک های فرزندپروری، سبک های یادگیری و انگیزش پیشرفت...) بر پیشرفت تحصیلی میسر نبود. بنابراین، نتایج فقط در جهت شناسایی تاثیر ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه بر پیشرفت تحصیلی حایز اهمیت اند. ولی برای قضاوت دقیق تر پیرامون رابطه پیشرفت تحصیلی با ویژگی های شخصیتی و روش های مطالعه و پیش بینی پذیری پیشرفت تحصیلی از طریق این متغیرها و همچنین تعمیم نتایج، انجام پژوهش های جامع تر در نمونه های گسترده تر ضروری به نظر می رسد.

منابع

- ایزدی، صمد، محمدزاده، رجبعلی. (۱۳۸۷). بررسی رابطه سبک های یادگیری، ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان. دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار دانشگاه شاهد، ۱۴، ۲۷.

- رفعتی، فوزیه، ضمیمی بهرام، شریف (۱۳۸۳). رابطه پیشرفت تحصیلی با درون گرایی - برون گرایی و روانرنجوری دانشجویان پرستاری شیراز. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی قزوین، ص ۳۱ - ۲۴

- رئیس سعدی، حسن. (۱۳۸۶). بررسی رابطه انگیزش پیشرفت، اسناد علی و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه شهرهمدان. پایان نامه ارشد دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه علامه طباطبائی.

- سیف، علی اکبر، فتح آبادی، جلیل. (۱۳۸۸). رویکردهای مطالعه و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی، جنسیت، و مدت تحصیل دانشجویان

- Zhang, L. F. (2006). Revisiting the predictive power thinking styles for academic performance. *The Journal of psychology*, 138, 351 - 370.
- management education, Active Learning, *British Journal of Educational Psychology*, 75, 233 - 251
- Entwistle, J. , and Tait, H. (1997). Approaches to learning, evaluations of teaching, and preferences for contrasting academic environments. *Higher Education*, 19, 169–194.
- Farsides, T. , & Woodfield, R. (2008). Individual differences and undergraduate academic success: The roles of personality, intelligence, and application. *Personality and Individual Differences*, 34, 1225 - 1243.
- Goldberg, L. R. (1999). A. alternative description of factor structure. *Journal of personality and social psychology* *personality The Bi – Five in Higher Education*, 151, 56 - 72.
- Laidra, K. , Pullmann, H. , & Allik, J. R. (2008). Personality and intelligence as predictors of academic achievement: A cross - sectional study from elementary to secondary school. *Personality and Individual Differences*, 42, 441–451.
- Melissa, C. , Sampo, C. & Paunonen, V. (2008). Big five personality predictors of post secondary academic performance. *Personality and Individual Differences*, 43, 437 - 448.
- Paunonen, S. V. , & Ashton, M. C. (2003). Big five predictors of academic achievement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 285 - 293.
- Petska, K. S. (2007). *Using personality variables to predict academic success in personalized system of instruction*. <http://digitalcommons.unl.edu>
- Premuzic, T. , & Furnham, A. (2004). Personality predicts academic performance: Evidence from two longitudinal university samples. *Journal of Research in Personality*, 37, 319 - 338.
- Premuzic, T. , Furnham, A. , Dissou, G. , & Heaven, P. (2006). Personality and preference for academic assessment: A study with Australian University students. *Learning and Individual Differences*, 15, 247 - 256.
- Ramsdon, P. and Entwistle , N. J. (2002). Effect of academic department on students approaches studying. *British Journal of Educational Psychology*, 51, 368 - 383.
- Richard m. felder. Rebecca berent (2007). Understanding student differences. 2007. *Journal of Engineering Education*, 57 - 72, January 2007.
- Wagerman, S. A. , & Funder, D. C. (2008). Acquaintance reports of personality and academic achievement: A case for conscientiousness. *Journal of Research in Personality*, 41, 221 - 229.

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 5, No. 2, summer 2014, No 18

Journal of Educational
Psychology

Study of Relationship between Personality Features and Study Methods with Educational progress in MA students Allameh Tabatabai

Esmail Sadipour¹, Hadi Jafari Nezhad^{2*}, Mehrdad Haji Hasani³

1) Assistant Professor. Alamet Tabatabaie.Tehran, Iran.

2) M.A of Educational Psychology. Alamet Tabatabaie.Tehran, Iran.

3) M.A of Family counselor. Alamet Tabatabaie.Tehran, Iran.

*Corresponding author: hadinikandish@gmail.com

Abstract

Aime: The aime of this research was study of relationship between personality features and study methods with educational progress in students in allameh tababtabai university . **Method:**method in this study was survey-descriptive and correlation. in this research a total of 110 studens were chosen by cluster sampeling. This sampel were examined by personality five- factor questionnaire, methods and skills of study questionnaire and use of terms end average for evaluation of educational progress.**Results:** the outcomes of the pearsonian correlation showed that the relationship between educational progress with neurotic personality and surface study method is negative, with extroversion, agreeableness, conscientious personality, and deep seated study method is positive. And relationship between educational progress with openness to experience no significant. the outcomes of the multivariate regression show that deep seated and surface study method and neurotic, conscientious, extroversion personality can predict the educational progress.**conclusion:** the students who have extroversion, agreeableness or conscientious personality type and uses of deep seated study method have more educational progress.

Key words: personality features, study methods, educational progress.
